

อยู่อย่างปลอดภัย ในโลกอันมั่วเมา

พุทธศาสนิกชน

อยู่อย่างปลอดภัยในโลกอันมัวเมา

พุทธทาสภิกขุ

การบรรยาย ธรรมเทศนา ๒๕ พุทธศตวรรษ แสดงที่วัดพระบรมธาตุ
ไชยราชวรวิหาร (กัณฑ์ที่ ๒ เรื่องโลกบัพทวุสมกถา)

วันที่แสดง ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๐๐

รหัส เอกสารจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญญา. ธรรมเทศนา
25 พุทธศตวรรษ กัณฑ์ที่ 2 เรื่องโลกบัพทวุสมกถา
(17 พ.ค. 2500). BIA 3.4/1 กล่อง 1 หน้า 175-186.

ผู้ถอด นิชากา เมืองจันทร์ ผู้ตรวจทาน ฝ่ายจดหมายเหตุ
ISBN 978-616-7574-62-2

พิมพ์ครั้งแรก ลงในหนังสือพิมพ์พุทธศาสนา ฉบับ ส.ค. - พ.ย. ๒๕๐๔

พิมพ์ครั้งที่ ๒ เมษายน ๒๕๖๑ จำนวน ๕,๐๐๐ เล่ม

จัดพิมพ์โดย มูลนิธิจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญญา

พิมพ์ที่ บริษัท พิมพ์ดี จำกัด

สมทบการผลิต ๑๐ บาท

ประสงค์รับหนังสือเพื่อใช้ในงานพิธีหรือเผยแพร่ในวาระต่างๆ ติดต่อที่

มูลนิธิจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญญา

สวนวชิรเบญจทัศ (สวนรถไฟ) ถนนนิคมรถไฟสาย ๒

แขวงจตุจักร เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐

โทรศัพท์ : ๐ ๒๙๓๖ ๒๘๐๐ ต่อ ๕๑๐๑

โทรสาร : ๐ ๒๙๓๖ ๒๖๘๕

อีเมล : bookclub@bia.or.th

Facebook : bookclub.bia

www.bia.or.th

อรรถกถา กับ มรดกในหนังสือ

ที่ใครจะรู้ว่า ตอนที่มองอะไร ลองแยกเล่มหนังสือ ออกดู จะเห็นว่า มีอยู่สองฉบับ คือ ๓๖-๓๗ ที่ใช้พิมพ์ กับความรู้ หรือคุณธรรมที่ ที่ร่ำอยู่ในหนังสือเล่มนั้น. มรดก ในหนังสือ ย่อมหมายถึง มรดกของความรู้อย่างไรก็ตามด้วย มรดก พร้อมกับมรดกของ ๓๖-๓๗ และ ~~เรื่อง~~ ^{งาน} ~~เรื่อง~~ ในมรดก ในหนังสือหนึ่ง อยู่ที่ไหน ก็ไร.

ส่วนมรดก อรรถกถา ย่อมไม่เป็นเช่นนั้น ความรู้ นั้นให้เปล่า ที่เลี้ยว, ส่วน ^{๓๖-๓๗} ๓๖-๓๗ หรือ ๓๖-๓๗ นี้ ^{๓๖-๓๗} ๓๖-๓๗ นั้น มัก ต้อง ขอคืน เช่นเดียวกับที่ ๓๖-๓๗ ที่ให้แล้วไปถวายพระที่วัด. ขอคืน เพราะยัง ต้องไปถวาย อีกหลายครั้ง! จนกว่าจะถึงถึงที่วัด.

งานอรรถกถา มักถูกมองเป็นมรดกในหนังสือไป. ขอจบพิจารณาด้วยดี ทั้งสองข้าง, จะได้เห็นใจ กันดี! และร่วมมือกันได้.

สารบัญ

โลกเรากำลังอยู่ในสภาพเช่นไร	๘
เราจะทำอย่างไร จึงจะปลอดภัยอยู่ในโลก ที่เขากำลังมัวเมาในความสุขทางเนื้อทางหนัง	๑๕
เราจะฆ่าปีศาจแห่งวัตถุนิยมนี้ได้อย่างไร	๑๙
หิริและโอตตปะปะเป็นที่ตั้งของศีล เหมือนกับแผ่นดิน เป็นที่ตั้งของสิ่งต่างๆ	๒๕
ถ้าจะทำความดี ต้องมุ่งหมายให้ทำลายความเห็นแก่ตัว	๒๙
ความซื่อก็ตาม ความดีก็ตาม ประុងแต่งให้เวียนว่าย ในวัฏสงสารไม่มีที่สิ้นสุด	๓๖
ที่แท้เราเดือดร้อนอยู่ด้วยกิเลสตัณหาของเราเอง	๔๐

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะฯ
สัพพะปาปัสสะ อะกะระณัง กุสะลัสสุปะสัมปะทา
สะจิตตะปะริโยทะปะนัง เอตัง พุทธานะสาสะนัน ติฯ
ธัมโม สักกัจจัง โสตัพโพติ.

...

ณ บัดนี้ อาตมภาพ จะได้วิสาขนาพระธรรมเทศนา
ของพระผู้มีพระภาคเจ้า เพื่อเป็นเครื่องประดับสติปัญญา
ส่งเสริมศรัทธาความเชื่อ และวิริยะความพากเพียร ของท่าน
ทั้งหลายผู้เป็นพุทธบริษัทให้เจริญงอกงามก้าวหน้า ตามทาง
แห่งพระศาสนาของสมเด็จพระบรมศาสดา อันเป็นที่พึ่งของสัตว์
ทั้งหลาย กว่าจะสมควรลงด้วยเวลา

โลกเรากำลังอยู่ในสภาพเช่นไร

...

ธรรมชาติในเวลานี้ เป็นธรรมชาติพิเศษ บรรดาเหตุเนื่องด้วยการบำเพ็ญกุศล ฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษ ดังที่ท่านทั้งหลายก็ทราบกันอยู่แล้ว และยังเป็นธรรมชาติที่มีอุปมาปรล่ำดับ สืบเนื่องกับธรรมชาติในวันก่อน ซึ่งได้อธิบายชี้แจงให้ท่านทั้งหลายได้ทราบแล้ว ในข้อที่ว่า ในยุคอันเรียกกันว่า พ.ศ. ๒๕๐๐ หรือ ๒๕ พุทธศตวรรษนี้ โลกเรากำลังอยู่ในสภาพเช่นไร มีปัญหายุ่งยากยิ่งขึ้นอย่างไร

หลังจากนี้ ก็จะได้พิจารณากันสืบไป ถึงข้อที่ต้องมีการประพฤติปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งจะเป็เครื่องช่วยให้สัตว์ทั้งหลายเอาตัวรอดได้ ในยุคที่โลกปั่นป่วนระส่ำระสายนี้

ข้อที่จะต้องสนใจไว้เป็นพิเศษ ไม่ลืมนั่น ก็คือว่า โลกในสมัยปัจจุบันเรา นี้ มีลักษณะอาการที่เรียกได้ว่า ลุ่มหลง ตกอยู่ใต้อำนาจของกิเลสและตัณหาเหลือประมาณ ทั้งนี้เพราะเหตุว่ามีสิ่งแวดล้อมหลายอย่าง หลายประการ เข้ามาผลักดันให้สัตว์ทั้งหลายในโลกนี้เป็นไปในลักษณะเช่นนั้น การ

ศึกษาค้นคว้าของบัณฑิตนักปราชญ์ในสมัยนี้ก้าวหน้ามาก แต่ก้าวหน้าไปในทางที่จะทำให้เกิดความระส่ำระสาย เพราะการค้นคว้าศึกษานั้น ย่อมเป็นไปตามความต้องการของผู้ค้นคว้า หรือผู้ที่มีอำนาจเหนือบุคคลที่ทำการค้นคว้า

เมื่อเขาต้องการสิ่งใดเป็นใหญ่ ก็ค้นคว้าในสิ่งนั้นเป็นพิเศษ เมื่อมีกิเลสตัณหาต้องการความสุขทางเนื้อทางหนังอย่างในบัดนี้ เขาก็ชวนขวยศึกษาค้นคว้าแต่สิ่งที่จะอำนวยประโยชน์สุขทางเนื้อทางหนัง จึงได้เกิดสิ่งต่างๆ ซึ่งอำนวยความสุขทางเนื้อทางหนังมากมาย ได้แก่ ความเปล็ดเปล็นสนุกสนาน เอรีดอรร้อยทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย และทางใจ จนถึงกับทำให้เกิดความหลงใหล ไม่มีที่สิ้นสุด

เด็ก ๆ พอลิ้มตาขึ้นมาก็มีวเมาในสิ่งที่ทำให้เกิดความสุขสนุกสนานเหล่านี้ เหมือนกับถูกมอมให้มึนเมา ยิ่งกว่าเมาเหล้าเมายา ซึ่งข้อนี้ได้แก่การเมาในความสุขทางวัตถุ หรือทางเนื้อทางหนัง ดังกล่าวแล้ว จึงได้ปรารถนาที่จะได้แต่สิ่งเหล่านั้น มีความปรารถนามากเกินขอบเขต จนไม่ได้คำนึงถึงความดีความชั่ว ความผิดความถูก เอาแต่จะให้ได้ความสุขสนุกสนานเปล็ดเปล็น

...

ความอยากความทะเยอทะยานในทางวัตถุนั้น
ไม่มีที่สิ้นสุด และไม่อาจจะสิ้นสุด
เปรียบเหมือนไฟ เป็นสิ่งที่ใครจะเอาไฟไปเติม
ให้มันอึดนั้น เป็นไปไม่ได้

...

เอรีดอรร้อยทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกายเป็นพิเศษ พ่อแม่ก็ลุ่มหลงอย่างเดียวกัน จึงได้สนับสนุนลูกหลานไปในทางนั้น ลงทุนให้เล่าเรียนอย่างหมดเนื้อหมดตัว ก็เพื่อให้ได้ดิบได้ดี มีเงิน มีวาสนา หากความสุขทางเนื้อทางหนังได้มากขึ้น

ลูกคนไหนฉลาดก็อุทิศสาค์ลงทุนให้เรียนจนเป็นหนี้เป็นสินเขาก็ได้ เพื่อจะให้ได้เป็นใหญ่เป็นโต มีอำนาจวาสนา ร่ำรวยในการแสวงหาความสุขทางเนื้อทางหนัง ลูกคนที่บ้าๆ บอๆ นั้นแหละ จึงจะส่งเข้ามาวัดให้บวชเป็นพระเป็นเณร เพราะไม่สามารถจะเรียนให้ได้ดีได้ นี่เป็นเครื่องชี้หรือเป็นตัวอย่าง ที่แสดงให้เห็นว่า แม้แต่บิดามารดา ก็ลุ่มหลงความสุขทางเนื้อทางหนัง แล้วเด็กๆ จะไม่ลุ่มหลงอย่างไรกัน

เมื่อคนเหล่านี้โตขึ้น เป็นครูบาอาจารย์ ก็สั่งสอนไปแต่ในทางที่จะแสวงหาความสุขทางเนื้อทางหนัง จึงมีแต่คนในโลกทั้งโลก ที่พากันมัวเมาในความสุขทางวัตถุ ดังกล่าวแล้ว ลักษณะการเช่นนี้ เรียกว่า “วัตถุนิยม” คือนิยมความสุขอันเกิดมาแต่ทางวัตถุภายนอก ไม่นิยมความสุขอันเกิดมาแต่การทำจิตทำใจในทางภายใน ซึ่งเป็นทางธรรม พุดกันง่ายๆ ก็คือ

นิยมความสุขทางโลกหรือทางกามคุณ ไม่นิยมความสุขในทาง
ธรรม หรือทางความสงบ

เมื่อดูต่อไปก็ยิ่งจะเห็นได้ว่า ความอยากความ
ทะเยอทะยานในทางวัตถุนั้น ไม่มีที่สิ้นสุด และไม่อาจจะสิ้น
สุด เปรียบเหมือนไฟ เป็นสิ่งที่ใครจะเอาฟืนไปเติมให้มันอิม
นั้น เป็นไปไม่ได้ ใครรอดดีก็ลองทำดู ในการที่จะเอาฟืนไป
เติมให้ไฟรู้สึกอิม รู้สึกพอ ยิ่งไปเติมเข้ามันยังเป็นกองไฟที่ใหญ่
ขึ้น มันก็ยังกินฟืนมากขึ้น ยิ่งเติมอีกมันก็ยังเป็นไฟที่ใหญ่ขึ้นอีก
ไม่มีที่สิ้นสุด จนกระทั่งเผาผลาญหมดสิ้นถึงพรหมโลกก็ได้ มัน
ก็ยังไม่อิมไม่พอด้วยฟืนอยู่นั่นเอง

กิเลสตัณหาความลุ่มหลงในความสุขทางวัตถุก็นั้น เป็น
อย่างนั้น ยิ่งไปให้เหยื่อทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย
มากขึ้น ก็ยังเป็นกิเลสตัณหาที่อ้วนพี ใหญ่โต กว้างขวางมากขึ้น
จนปรากฏว่าไม่มีทางที่จะเพียงพอได้ เห็นได้ที่คนหนุ่มคนสาวมี
เงินเดือนมากแล้ว ก็ยังต้องขอพ่อแม่ใช้ เวลาแต่งงานก็รับภวน
พ่อแม่จนหมดเนื้อหมดตัว ยังมีกิเลสตัณหา มาก เงินเดือนยิ่ง
ไม่พอใช้ ดังนี้ เป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นอยู่ชัดๆ แล้ว แม้จะดู

โดยทั่วไป ก็พิจารณาเห็นได้ว่าไม่มีทางที่จะทำให้กิเลสอิมพอดี เหมือนกับแม่น้ำที่ไหลไปสู่ทะเล หรือมหาสมุทร ไม่อาจจะทำให้ทะเลเต็มได้ กิเลสตัณหาก็มีลักษณะเช่นนั้น

เมื่อโลกเรานี้ หมุนไปในทางเป็นทาสของวัตถุ จิตใจของมนุษย์ก็มึนเมาไปแต่ในทางความสุขทางวัตถุ เราจึงไม่ได้เห็นใครทำอะไรเหมือนกับที่บรรพบุรุษเคยทำมา อย่างในวัดพระธาตุนี้เราไม่อาจจะสร้างพระบรมธาตุ สร้างพระพุทธรูปด้วยศิลา นับเป็นร้อยๆ องค์อย่างนี้ได้อีกต่อไป เพราะเหตุใด? ตอบได้ง่ายๆ ก็เพราะว่าคนสมัยนี้เป็นทาสของกิเลสตัณหา เป็นบ่าวของความสุขทางเนื้อทางหนัง ไปมัวสาละวนแต่หาเหยื่อให้กิเลสตัณหา ไม่มีเวลาสิ้นสุด ไม่มีเวลาเพียงพอ ส่วนบรรพบุรุษของเราในสมัย ๒๐๐๐ ปีมาแล้วนั้น ท่านเป็นทาสของพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ไม่เป็นทาสของกิเลสตัณหา ท่านจึงได้สร้างพระธาตุได้ สร้างพระพุทธรูปด้วยศิลาเป็นร้อยๆ พันๆ องค์ได้ มีอะไรต่างๆ เหลือปรากฏอยู่ในทุกวันนี้

คนทุกวันนี้ไม่เชื่อว่าจะไม่สร้างอะไรกันเลย แถมจะสร้างมากกว่าคนโบราณเสียอีก แต่ว่ากลับตรงกันข้าม คือสร้างสิ่งที

เป็นกิเลส เพื่อเป็นบ่าวเป็นทาสของกิเลส สร้างสิ่งที่จะทำตน ให้มีเงินเมาลุ่มหลง ในการเป็นทาสของความสุขทางเนื้อทางหนัง เช่น ได้สร้างโรงหนัง สร้างโรงละคร สร้างสิ่งที่เป็นพิษแก่ลูกเล็ก เด็กแดง คนหนุ่มคนสาว คนเฒ่าคนแก่ ขึ้นเต็มทั่วไปหมด เพราะว่าคนที่เป็นทาสกิเลสตัณหานั้นมีมาก มีมากน้อยเท่าไรให้ดูได้ที่ วงร่ำวง ที่มวย ที่มหรสพต่างๆ ส่วนผู้ที่สนใจในธรรมะ มีน้อยเท่าไร ก็ให้ดูได้ที่ศาลาแสดงธรรมนี้ ในบัดนี้เป็นต้น นี่ย่อมเป็นประจักษ์พยานที่แสดงให้ปรากฏชัดแล้วว่า ความแตกต่างเป็นอย่างไร ในระหว่างสมัยนี้กับสมัยบรรพบุรุษของเรา

นี่เอากันแต่ว่าที่เมืองไทยเรา ถ้ายิ่งในเมืองอื่นประเทศอื่นหรือมุมโลกอื่น ที่เขาลุ่มหลงในทางความสุขทางวัตถุมากไปกว่าเราแล้ว อัตราส่วนของผู้ที่สนใจในธรรมก็ยิ่งน้อยไปกว่านี้ แทบจะเปรียบเทียบไม่ได้ แต่เมื่อมองดูทั้งโลกแล้ว ก็จะเห็นว่า **แทบทั้งโลก มีเงินเมาในความสุขของวัตถุ** เป็นบ่าวเป็นทาสของกิเลสตัณหาโดยประการทั้งปวง

เราจะเห็นได้ รู้ได้ จากหนังสือพิมพ์หรือสมุดเอกสารที่ ทำขึ้น เช่น หนังสือพิมพ์ที่พิมพ์โฆษณามากมายในวันหนึ่งๆ นั้น

ล้วนแต่มีประจักษ์พยานหลักฐานแสดงชัดอยู่ในนั้น ว่าเป็นความต้องการของผู้ที่มีความประสงค์ความสุขทางวัตถุ เป็นผู้มัวเมาในวัตถุเป็นการล่อหลอกซึ่งกันและกัน โฆษณาชวนเชื่อให้แกกันและกันให้ตกเป็นผู้ลุ่มหลงในทางวัตถุ

โฆษณาสินค้าในหนังสือทุกหน้า ก็ล้วนแต่เป็นเครื่องชักจูงให้ตกลงในความลุ่มหลงในความสุขทางเนื้อหนังทั้งนั้น แม้หนังสือสารคดีที่เป็นเล่มๆ ก็อย่างเดียวกัน แทบทั้งหมดก็มีความมุ่งหมายเป็นอย่างนั้น เมื่อพิจารณาดูสิ่งของที่ประดิษฐ์ขึ้นในโลก เครื่องกิน เครื่องใช้ เครื่องเล่น สารพัดอย่าง ก็ล้วนแต่เกินความต้องการ หรือเกินความจำเป็นที่ธรรมชาติต้องการ แต่เป็นไปในทางที่กิเลสต้องการ เพื่อจะส่งเสริมความสุขทางเนื้อหนังอย่างไม่มีขอบเขต และยิ่งๆ ขึ้นไป ไม่ให้คนในโลกนี้เบื่อได้ ทำให้คนในโลกนี้ตกเป็นบ่าวเป็นทาสของความสุขทางเนื้อหนังตลอดอนันตกาล คือเป็นบ่าวทาสของกิเลสตัณหาอย่างไม่รู้สร้าง

เราจะทำอย่างไร จึงจะปลอดภัย อยู่ในโลกที่เขากำลังมัวเมาในความสุข ทางเนื้อทางหนัง

...

เมื่อคนในโลกตกอยู่ในลักษณะเช่นนี้ ย่อมเป็นการยากที่ธรรมะจะช่วยคุ้มครองโลกได้ เพราะว่าคนในโลกนั้นแหละได้พากันทอดทิ้งธรรมเสียเอง คนในโลกในยุคนี้ ในสมัยนี้มีลักษณะเช่นนี้เป็นส่วนใหญ่ จึงเรียกว่าอยู่ในยุคในสมัยที่น่าอันตราย สมกับที่เราควรจะวิตกกังวลหรือหวาดกลัวว่าเป็นยุคที่น่าหวาดเสียแล้วรีบช่วยกันแก้ไขให้เรียบร้อย ให้กลับเป็นโลกที่ดีที่งามเสียโดยเร็ว

เราจะช่วยกันอย่างไร โดยวิธีใด จึงจะทำโลกนี้หันหลังกลับเดินไปสู่ทางของธรรมะ อย่าได้ตกเป็นบ่าวเป็นทาสของความสุขทางเนื้อทางหนัง หรือกิเลสตัณหากันให้มากมายเกินขอบเขตอีกต่อไป แต่ทำให้กลับมาเป็นบ่าวเป็นทาสของพระพุทธพระธรรม พระสงฆ์ อยู่ในร่องในรอยของความสงบผาสุกเป็นสันติกันให้ได้

คำตอบก็มีอยู่ในตัวนั้นแล้ว คือเราต้องเลิกเป็นบ่าวเป็นทาส
ถาวรของกิเลส แต่มาเป็นบ่าวเป็นทาสของพระพุทธ พระธรรม
พระสงฆ์ ดังที่เราสวดอ้อนวอนทุกวันทุกคืนว่า พุทธัสสาหัส
สละมิทาโสวะ พุทธโธเมสามิกิสสะโร, ธัมมัสสาหัสสละมิทาโสวะ
ธัมโมเมสามิกิสสะโร, สังขัสสาหัสสละมิทาโสวะ สังขโมเมสามิกิส-
สะโร ดังนี้ เป็นต้น ซึ่งมีใจความชัดเจนอยู่แล้วว่า ข้าพเจ้าเป็นทาส
ของพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์, พระพุทธ พระธรรม พระ
สงฆ์ เป็นนายของข้าพเจ้า

แต่แล้วคนเหล่านั้นแหละระวังให้ดี เขาพูดแต่ปาก
อย่างนกแก้วนกขุนทอง ไม่รู้ว่าอะไรบ้าง ถึงรู้แล้วก็ไม่ได้ทำ
จริง ไม่เป็นบ่าวเป็นทาสที่ซื่อสัตย์ เป็นบ่าวเป็นทาสที่หน้าไหว้
หลังหลอกต่อพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ในข้อที่ไม่พยายาม
ประพฤติปฏิบัติให้ตรงตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้านั่นเอง
เห็นแต่ประโยชน์เล็กๆ น้อยๆ นั้นแล้วก็ละทิ้งการปฏิบัติธรรมะ
นั้นเสีย เขาให้เงินเพียงไม่กี่บาท ก็อาจจะขายพระพุทธ พระ
ธรรม พระสงฆ์ ที่มีอยู่นั้นเสียได้หรือสลัดทิ้งเสียได้ นี้จะเรียก
ว่าเป็นผู้มอบกายถวายชีวิตแก่พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์
ได้อย่างไร

ปัญหาต่างๆ แก่ไม่ตก เพราะว่าไม่มีใครสมัครเป็นทาสเป็นบ่าว
ของพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ อย่างแท้จริง แต่ตกไปเป็น
บ่าวเป็นทาสของวัตถุนิยม คือความสุขทางเนื้อหนังกันทั้ง
พ่อ ทั้งแม่ ทั้งลูก ทั้งหลาน ทั้งเหลน จนกลายเป็นของธรรมดา
ไปในโลกนี้ คนบางชาติบางประเทศในยุคนี้ได้แก้ไขหลักของ
ศีลธรรมอย่างน่าบัดสี คือแก้ไขกลายเป็นว่าการล่วงละเมิดทาง
กามนั้นเป็นของไม่ผิดศีลธรรม คือให้ถือเป็นของธรรมดาไป ดังนี้
ก็มี แต่เมืองไทยเรายังโชคดีที่ยังไม่ถึงเป็นมากถึงอย่างนั้น

เพราะฉะนั้น ขอให้เราจงรีบไม่ประมาทเถิด รีบ
สร้างรั้วขึ้นป้องกัน อย่าให้ความเสื่อมเสียศีลธรรมถึงขนาด
นั้นเข้ามาสู่เมืองไทยเลย เมืองไทยเรามักจะเอาตัวอย่างเขา
โดยง่ายตายอยู่หลายอย่าง แต่ในลักษณะเช่นนี้แล้วขออย่า
ได้อา อย่าได้รับเอาเลย จงยึดมั่นอยู่ในทำนองคลองธรรม
ขนบธรรมเนียมประเพณีของบรรพบุรุษเราที่ยึดถือธรรม ยึดถือ
พระรัตนตรัย ทำตนเป็นทาสที่ซื่อสัตย์ของพระพุทธ พระธรรม
พระสงฆ์ ด้วยการประพฤติปฏิบัติตรงตามหลักของพระรัตนตรัย
ด้วยการเอาชีวิตเข้าแลกก็ได้

เมื่อพุทธบริษัทเราทุกคนยังอยู่ในลักษณะเช่นนี้แล้ว ประเทศไทยของเราก็จะพ้นจากอันตรายของวัตถุนิยมโดยไม่ต้องสงสัย อันตรายร้ายแรงชนิดไหนต่อให้หนักแล้วตั้งสิบตั้งร้อยเท่าของคอมมิวนิสต์ ก็ทำอะไรไม่ได้ ถ้าหากเราทุกคนยังมั่นคงอยู่ในหลักของพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ทำตนเป็นบ่าวที่ซื่อสัตย์ของพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์แล้ว ก็จะเป็นเครื่องรางอันศักดิ์สิทธิ์ป้องกันอันตราย ป้องกันศัตรูรอบด้านได้ โดยแท้จริง

เพราะฉะนั้น จงมั่นใจในการที่จะเป็นบ่าวเป็นทาสที่ซื่อสัตย์ของพระรัตนตรัย สมดังที่กล่าวปฏิญาณอยู่ในคำทำวัตร พระทั้งเช้าทั้งเย็น ทุกวันๆ อยู่แล้วนั้นเถิด นั่นแหละจะเป็นคำตอบของปัญหาที่ว่าเราจะทำอย่างไร จึงจะปลอดภัยอยู่ในโลกที่เขากำลังมัวเมาในความสุขทางเนื้อทางหนัง กันถึงปานนี้

เราจะฆ่าปีศาจแห่งวัตถุนิยม นี้ได้อย่างไร

...

ที่นี้ปัญหาก็มีต่อไปว่า เมื่อเราสมัครเป็นบ่าวเป็นทาสของพระรัตนตรัย โดยชีวิตจิตใจทั้งหมดทั้งสิ้นจริงๆ แล้ว เราจะต้องทำอย่างไรต่อไป คำตอบมีว่า **เราจะต้องประพฤติปฏิบัติให้ตรงตามหลักของพระพุทธศาสนา** ดังที่ได้ยกเป็นหัวข้อข้างต้นว่า **สัพพะปาปัสสะ อะกะระณัง - การไม่ทำความชั่วทุกอย่าง, กุสะลัสสุปะสัมปะทา - การทำความดีให้ครบถ้วน, สะจิตตะปะริโยทะปะนัง - การทำจิตของตนให้ผ่องแผ้ว, เอตัง พุทธานะสาสะนัง - สามอย่างนั้นแหละ คือพระพุทธศาสนา**

ข้อนี้มีใจความสั้นๆ ว่า **พระพุทธศาสนาคือการปฏิบัติ ๓ อย่าง** คือเว้นความชั่วเสียทุกอย่าง ทำความดีให้ครบถ้วน ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ผ่องใส เป็นอันว่าเราไม่มีปัญหาอะไรมากมายไปกว่านี้แล้ว คงมีปัญหาแต่เพียง ๓ ประการ ที่ว่าจะละความชั่วอย่างไร จะทำความดีอย่างไร และจะทำจิตให้หมดจดจากเครื่องเศร้าหมองอย่างไร เท่านั้น

การละความชั่ว ข้อที่หนึ่งนั้นดูเหมือนปัญหาจะไม่อยู่ที่ว่า เราไม่รู้ว่าอะไรเป็นความชั่ว แต่ไปอยู่ที่เราบังคับตัวเราไม่ได้ เราจึงไม่อาจจะละความชั่วทั้งที่เรารู้ๆ อยู่ว่าอะไรเป็นความชั่ว เพราะฉะนั้น เราจะต้องบังคับตัวให้ได้เท่านั้นเอง

ทำไมเราจึงบังคับตัวเองกันไม่ได้? ข้อนี้ก็เพราะเหตุดังที่กล่าวแล้วข้างต้น คือกิเลสตัณหา หรือปีศาจแห่งความสุขทางเนื้อหนังมาลากเอาตัวเราไปเป็นทาสเสีย เราไม่มีตัวตนของตนเองที่เป็นอิสระแก่ตนเอง มีแต่ตัวที่เป็นทาสของปีศาจแห่งความสุขทางวัตถุ มันจึงลากตัวพาไปทำความชั่วนี้ ทั้งๆ ที่รู้อยู่ทั้งๆ ที่บางทีก็ต้องทนจนน้ำตาไหลในการที่จะทำความชั่ว นี้ก็มีแต่ก็อดไม่ได้คงทำความชั่วอยู่นั่นเอง เพราะฉะนั้น ข้อแรกที่สุดก็ต้องคิดพยายามทำลายล้างปีศาจแห่งความสุขทางเนื้อหนังหรือทางวัตถุนี้เสียก่อน

เราจะฆ่าปีศาจแห่งวัตถุนิยมนี้ได้อย่างไร? ข้อนี้ไม่มีวิธีอื่นใดเหมาะแก่การพินิจพิจารณาให้เห็นโทษของมัน เราจะต้องพิจารณาให้เห็นชัดเจนแจ่มแจ้งตามที่เป็นจริงว่า บรรดาความทุกข์ยากลำบากแสนสาหัสทั้งหลายที่เกิดขึ้นแก่เรา โดย

ส่วนตัวก็ดี ผู้อื่นก็ดี แก่หมู่คณะหรือประเทศชาติ หรือในโลก
ทั้งสิ้นก็ดี หรือแม้ที่สุดไปเกิดอยู่ในเมืองสวรรค์แล้วก็ดี ความ
ทุกข์ยากลำบากเดือดร้อนเหล่านั้น มันมาจากกิเลสตัณหา
หรือการตกเป็นบ่าวของความสุขทางวัตถุทั้งนั้น ไม่ว่าจะในเมือง
มนุษย์หรือเมืองเทวดา เมื่อตกเป็นทาสของกามารมณ์หรือ
กามคุณแล้ว ก็ต้องมีการเบียดเบียนตัวเองและเบียดเบียน
ผู้อื่น โดยไม่ต้องสงสัยเลย

กามคุณหรือกามารมณ์นั้นเป็นไฟชนิดหนึ่ง ซึ่งไม่แสดง
อาการว่าเป็นไฟ แต่ก็เผาผลาญให้ไหม้ยิ่งไปกว่าไฟ เพราะไม่
แสดงอาการเร้าร้อนซัดๆ เหมือนไฟธรรมดาเช่นนี้เอง คนจึงไม่
รู้สึก จึงเปลอ จึงประมาทให้ไฟชนิดนี้เผาผลาญได้จนหมดสิ้น
ไม่มีอะไรเหลือ แล้วยังแถมกลับมาบูชาไฟเหล่านี้ในฐานะเป็น
สรณะเสียด้วยซ้ำไป

เหมือนกับคนบางยุคบางสมัย บางพวกที่หลงเอา
กามคุณเป็นพระนิพพาน ปรากฏอยู่ในสูตรต่างๆ ซึ่งแสดงทิวทัศน์
ของพวกมิจฉาทิฎฐิ เอนั้นเอนี้เป็นพระนิพพาน ไปตามความ
ต้องการและความคิดเห็นของตนๆ นี้เรียกว่าบูชากามคุณนั้น

ในฐานะเป็นนิพพานที่เดียว เมื่อเป็นมัจฉาปฏิญญามากมายถึงปานนี้ ก็เหลือที่จะถอนตัวออกมาได้หรือเอาตัวรอดได้ พุทธบริษัทเราจะเป็นอย่างนั้นไม่ได้ จะสูญเสียความเป็นพุทธบริษัทโดยสิ้นเชิง

เราจะต้องพิจารณาให้เห็นโทษของการลุ่มหลงในความสุขทางวัตถุ ว่านี่แหละคือปีศาจร้ายกาจที่เกี่ยวจุดไฟเผาผลาญให้เราร้อน ทั้งในนิริยโลก มนุษยโลก และเทวโลก ไม่ว่าความร้อนในนรก หรือความร้อนในมนุษย์ หรือความร้อนในเทวดา ล้วนแต่เกิดมาจากราคะตัณหาเหล่านี้ทั้งนั้น การที่ใครไปตกอยู่ในนรกก็เพราะได้เคยทำอะไรๆ ลงไป ตามอำนาจของราคะตัณหาอันเราร้อน ชนิดที่ “กลางคืนอดควัน กลางวันเป็นไฟ” กันอยู่ทุกๆ คนในบัดนี้

เขากำลังร้อนยิ่งกว่าไฟเผา นี่ก็เพราะอำนาจของราคะตัณหา เขาทำผิดได้ต่างๆ นานา ศีลทุกข้อเสียหายไปหมดก็เพราะเป็นทาสของกิเลสตัณหา เห็นแก่ความสุขทางเนื้อหนัง จนมีตหน้ามีตา จึงได้ทำสิ่งที่ไม่ควรทำ สิ่งใดที่ตามธรรมดาตัวเองก็ทำไม่ได้ แต่ถ้าถูกราคะตัณหาครอบงำแล้ว ก็กลายเป็นของที่

ทำได้ และทำได้โดยง่าย เราพิจารณาไปจะยิ่งเห็นว่า แม้แต่ในเมืองสวรรค์ก็เร่าร้อน เพราะเป็นแดนที่มัวเมาในราคะตัณหา ยิ่งไปกว่าในมนุษย์โลกนี้เสียอีก

เพราะฉะนั้น พวกเทวดาก็ทะเลาะวิวาทกัน แย่งชิงกามคุณกัน เหมือนกับสุนัขแย่งอาหารกันเหมือนกัน จึงไม่มีอะไรที่จะวิเศษและประหลาดไปกว่ามนุษย์โลกนี้ พวกเทวดา ยิ่งไม่ต้องทำการทำงาน ก็มีโอกาสมัวเมาในกามคุณมากขึ้น ลุ่มหลงในกามคุณมากขึ้น แล้วจะดี จะเย็น จะสงบไปได้อย่างไร จึงไม่มีที่ไหนเป็นที่สงบเย็น ถ้าหากในที่นั้นๆ ได้ตกเป็นทาสของปีศาจแห่งความสุขทางวัตถุ

เมื่อเราได้พิจารณาเห็นว่า สัตว์ทั้งหลายเมื่อตกเป็นทาสของความสุขทางวัตถุแล้วก็มีตหน้ามัวตา ไม่อาจจะละความชั่วได้แม้แต่ชนิดเดียวเช่นนี้แล้ว ก็เกิดความสะดุ้งสลดใจ เกิดความสังเวชใจในการที่อะไรๆ จักมาเป็นทีพึ่งไม่ได้ ล้วนแต่เป็นการเหลวแหลก เป็นการเดือดร้อนระส่ำระสาย ไปตามการฉุดลากกระชากถูของกิเลสตัณหาเหล่านั้น ครั้นมีความสลดใจเช่นนี้แล้ว นั่นแหละจึงจะเกิดสติสัมปชัญญะ จึงจะเกิดhiriและโอตตปปะ

หรือสะดุ้งกลัวต่อบาป ครั้นดำรงสติสัมปชัญญะทำตัวให้เป็น
ตัวของตัว ไม่ให้เป็นตัวของกิเลสตัณหาอีกต่อไป ก็จะละความ
ชั่วที่ตนอยากจะละนั้นได้โดยไม่ยากเลย

เพราะฉะนั้น ท่านผู้ใดมีความประสงค์ละความชั่วโดย
ประการทั้งปวง ซึ่งเป็นหลักของพุทธศาสนาข้อแรกนี้แล้ว ก็จง
ได้สอดส่องพิจารณาให้เห็นโทษของกิเลสตัณหา คือพิจารณาใน
ฐานะเป็นตัววิปัสสนาอันสูงสุด กล่าวคือให้เห็นชัดเจนแจ่มแจ้ง
ตามที่เป็นจริงว่ากิเลสตัณหา^{นี้} ได้ทำให้สัตว์ทั้งหลายตกเป็นบ่าว
เป็นทาสอย่างไร

และได้ผูกคอตากไป จูงมูกลากไปในลักษณะอาการ
เช่นไร ไปสู่นรกไปสู่อบายตามผลแห่งความชั่วที่ตนได้กระทำ
เบียดเบียนตนเองให้เร่าร้อน เบียดเบียนผู้อื่นให้เร่าร้อน ก่อเวร
ก่อภัยตอบแทนกันไปมา ไม่มีที่สิ้นสุดเลย เมื่อพิจารณาเห็นชัด
แจ่มตามที่เป็นจริงด้วยตนเอง ไม่ต้องเชื่อตามบุคคลอื่น ดังนี้แล้ว
อำนาจของhiriและโอตตัปปะนั้นแหละ จะช่วยให้ละความชั่ว
นั้นๆ ได้โดยเด็ดขาด

หิริและโอตตปปะเป็นที่ตั้งของศีล เหมือนกับแผ่นดินเป็นที่ตั้งของสิ่งต่างๆ

...

บัณฑิตทั้งหลาย มีพระพุทธเจ้าเป็นประธานได้ตรัสเป็นหลักว่า หิริและโอตตปปะนั้นเป็นมาตรฐานของศีล เป็นสมุฏฐานของศีล เป็นบาทฐานของศีล เป็นที่ตั้งของศีล หิริและโอตตปปะนั้นเป็นที่ตั้งของศีล เหมือนกับแผ่นดินเป็นที่ตั้งของต้นไม้ภูเขาบ้านเรือนและสัตว์ทั้งหลาย ถ้าไม่มีแผ่นดิน สัตว์ทั้งหลาย ต้นไม้ ภูเขา และสิ่งต่างๆ ก็ไม่มีที่ตั้ง มันก็ตั้งอยู่ไม่ได้ ย่อมเกิดขึ้นไม่ได้ ข้อนี้อันใด ถ้าไม่มีหิริและโอตตปปะแล้วการรักษาศีลก็เอาไว้ไม่ได้ คงสมาทานแต่ปากเท่านั้นเอง

แต่ถ้ามีหิริและโอตตปปะ มีความละเอียดต่อความชั่ว มีความเกลียดกลัวความชั่วแล้ว ศีลก็ตั้งอยู่ได้และเจริญงอกงามไปได้อย่างแน่นแฟ้นมั่นคง เพราะฉะนั้น เราจงพากันมีหิริและโอตตปปะ ละอายต่อการที่จะตกเป็นบ่าวเป็นทาสของความสุขทางวัตถุ ละอายต่อการที่เราพูดแต่ปากเป็นนกแก้วนกขุนทอง ปฏิญาณตัวว่าเป็นทาสของพระพุทธ

พระธรรม พระสงฆ์แล้วก็ยังเป็นขบถ หน้าไหว้หลังหลอกต่อ
พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ถ้าเราระลึกนึกได้อย่างนี้ก็จะมีความ
ความละอายแก่ใจเอง ไม่กล้าเป็นขบถอีกต่อไป

การมีความกลัวต่อความชั่ว ต่อความผิด ไม่กล้าเป็น
ขบถ เช่นนี้เรียกว่ามีหิริโอตตปัปะ และทำบุคคลนั้นให้กลายเป็น
เป็นเทวดาอีกชนิดหนึ่ง คือเป็นเทวดาที่บริสุทธิ์ ที่ยินดีในธรรม
ประพฤติธรรม ทำให้เป็นผู้เอาชนะความชั่วได้ ไม่ใช่เทวดาที่
ลุ่มหลงกามคุณ สัตว์ที่เรียกว่าเทวดาในที่นี้ หมายถึงสัตว์ที่ดี
ที่สูง ที่ประเสริฐเท่านั้นเอง การเป็นสัตว์ที่ดี ที่สูง ที่ประเสริฐ
นี้ หมายความว่า มีธรรมะ มีความสะอาด สว่าง สงบ ไม่ใช่สูง
ประเสริฐเพราะมีเงินมาก เพราะมีรูปสวย เพราะมีพวกพ้องมาก
มีอำนาจมาก เช่นนั้นก็หาไม่ได้

คำว่า ‘เทวดา’ ในพระพุทธศาสนานั้นต้องหมายถึง
คนที่มีจิตใจประกอบด้วยธรรมะ ส่วนเทวดาที่มัวเมาในกามคุณ
นั้น เป็นของพวกอื่นไม่ควรจะนับเข้ามาเป็นเทวดาในพระพุทธ
ศาสนาเลย เราก็มีหิริโอตตปัปะให้เต็มที่เต็มเปี่ยม ก็จะมีลักษณะ
เป็นเทวดา ชนิดที่นับเนื่องในพระพุทธศาสนาอย่างเต็มที่ จึง

สามารถละความชั่วได้โดยง่ายตายด้วยเหตุนี้ เมื่อสามารถละความชั่วทุกๆ อย่างที่ต้องการจะละได้สิ้นเชิง ปัญหาทั้งหมดไปข้อหนึ่ง

ส่วนปัญหาที่สอง คือการทำความดีให้ครบถ้วนนี้ จะเป็นสิ่งที่ลุล่วงไปได้โดยไม่ยาก ถ้าหากว่าได้แก้ปัญหาข้อที่หนึ่งได้ลุล่วงไปแล้ว การเว้นจากการทำชั่วนั้น ก็เพราะความชั่วทำตัวเองให้เดือดร้อน ทำผู้อื่นให้เดือดร้อน เราจึงเว้นเสีย แต่ว่าการที่จะเป็นเพียงผู้ที่ไม่เดือดร้อนนั้นยังไม่เพียงพอ เราต้องการจะเป็นผู้เจริญอกงามก้าวหน้าด้วย สิ่งใดเป็นความดีเราจะทำทุกอย่างทุกทาง โดยเฉพาะแล้วก็คือจะทำในทางที่จะให้ตนเองอยู่เป็นผาสุก ให้ผู้อื่นอยู่เป็นผาสุก มีความสงบสุข สันติสุขกันทุกคน ทุกประเทศชาติหรือทุกโลก

ถ้ามีคนทำดีแล้วจะมีความสุขกันทุกหย่อมหญ้าและทุกโลก ถ้ามีคนทำดีแล้ว นรกก็ปิดได้ เพราะไม่มีใครตกนรกอีกต่อไป ในสุคติอื่นๆ ก็จะเต็มไปด้วยสัตว์ที่มีความสุข ไม่ว่าแต่ในมนุษย์โลกเรา เพราะฉะนั้นจึงเรียกว่ามีความสุขกันทุกหย่อมหญ้ากันทีเดียว การทำความดีนี้ก็เหมือนกัน ไม่มีปัญหาที่ว่า

อะไรเป็นความดี ท่านทั้งหลายได้รับคำสั่งสอนมากมายเพียงพอแล้ว ว่าอะไรเป็นความดี แต่ปัญหายังมีอยู่ที่ว่า เราบังคับตัวให้ทำความดีไม่ค่อยจะได้อีกนั่นเอง เพราะมันฝืนความรู้สึก

ครั้งนี้ก็จะทำความดีก็กลัวเหนียวบ้าง กลัวเปลืองบ้าง ไม่อาจเสียสละทรัพย์ ไม่อาจจะเสียเวลา ไม่อาจจะทนฝ่าความยากความลำบาก จะรักษาศีลอุโบสถก็เห็นแก่ปากแก่ท้องไม่ยอมอดข้าวเย็น ดังนี้ เป็นต้น ถ้าหากว่าเป็นคนเห็นแก่ตัวมาก ดังนี้แล้ว ก็ยากที่จะทำความดี

เพราะฉะนั้น การทำความดีควรจะต้องรากฐานอยู่บนการเสียสละ ซึ่งเรียกว่าจาคะ, จาคะ แปลว่า การเสียสละ เสียสละอะไร? เสียสละสิ่งใดควรสละ อะไรเป็นสิ่งที่ควรสละ? สิ่งใดควรสละนั้น คือข้าศึกของความดี ข้อนี้ได้แก่อุปกิเลสต่างๆ นานาร้อยแปดอย่าง แต่รวมความแล้วก็คือ ความเห็นแก่ตัว เช่น ความตระหนี่ถี่เหนียว ความเห็นแก่ปากแก่ท้อง ความเห็นแก่ความสุขความสบาย เห็นแก่ตัวข้างเดียวรำไป นี่เป็นศัตรูอันร้ายกาจของการทำความดี

ถ้าจะทำความดี ต้องมุ่งหมาย ให้ทำลายความเห็นแก่ตัว

...

การเห็นแก่ตัว ย่อมเป็นทางให้ทำความชั่ว หรือเป็นการทำความชั่วอยู่ชนิดหนึ่งอยู่ในตัวแล้ว เพราะฉะนั้นเราจึงได้ถอนความชั่วออกไปเสีย ด้วยการทำการเสียสละความเห็นแก่ตัว จะทำอะไรก็ขอให้เป็นที่ไปเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่นโดยแท้จริงบ้าง อย่างว่าการให้ทาน ก็อย่าให้เพื่อเป็นการค้าขาย ลงทุนบาทหนึ่ง จะเอาวิมานตั้งหลังหนึ่ง บางคนจะใส่บาตรเพียงช้อนเดียวก็จะเอาวิมานตั้งหลังหนึ่ง อย่างนี้ไม่ใช่การทำทาน แต่เป็นการค้าขายของคนที่ถูกหลอก เป็นการค้าขายในความฝัน จะเป็นการให้ทานที่ถูกต้องไม่ได้ เพราะฉะนั้นจึงไม่เป็นการทำลายความเห็นแก่ตัว ยิ่งคงให้ทานชนิดนี้มากๆ ก็ยิ่งเห็นแก่ตัวมากขึ้นไปอีก มันจะไม่เป็นทาน มันจึงไม่กำจัดความตระหนี่เสียได้ มันจึงไม่เป็นจาคะ คือไม่สละสิ่งที่ควรสละ

ถ้าจะให้ทานแล้ว ก็ควรจะให้เป็นการเสียสละความสุขแก่ผู้อื่นจริงๆ เช่น ให้ไปบาทหนึ่งก็ให้กิเลสมันหมดไปบาท

หนึ่ง ที่เรียกว่ากิเลสหมดไปบาทหนึ่งนั้น หมายถึงหมดความ
ขี้เหนียวเงินบาทหนึ่งนั่นเอง ความขี้เหนียวเงินบาทหนึ่งมันจะ
ได้หมดไปเพราะการให้เงินไปเสียบาทหนึ่ง ให้กิเลสมันติดไป
กับเงินบาทที่ให้ไปนั้นแหละ มันก็เป็นการให้ทานที่แท้จริง คือ
ขุดเกลาความเห็นแก่ตัวตนได้จริงๆ นี่เรียกว่าเป็นการให้ทาน
ในพระพุทธศาสนาไม่ใช่การลงทุนค้าขาย ซึ่งให้บาทหนึ่งจะเอา
วิมานหลังหนึ่ง ดังนี้ เป็นต้น

การทำได้เช่นนี้เรียกว่าเป็นการทำความดีโดยตรงหรือ
โดยแท้จริง คือเป็นการทำลายความเห็นแก่ตัวในการให้ทาน
จะให้มาก-ให้น้อย ให้อย่างไร ให้ชนิดไหนก็ตาม ล้วนแต่เป็น
จาคะ คือสละกิเลสที่เป็นเหตุให้ยึดถือว่าตัว หรือของของตัวนั้น
ออกไปจริงๆ ทานชนิดนี้ถ้ากล่าว ก็เป็นโลกุตตรทาน คือทานที่
จะนำบุคคลข้ามขึ้นเหนือโลก ไม่จมอยู่ในโลกอีกต่อไป ผู้ที่หวัง
จะให้ทานควรจะทำในใจอย่างนี้ จึงจะเป็นการสำเร็จประโยชน์
ตามหลักแห่งทานในพระพุทธศาสนา

ที่นี้ก็มาถึงการรักษาศีล : รักษาศีลก็ต้องเพื่อทำลาย
ความเห็นแก่ตัวเช่นเดียวกัน อย่ารักษาศีลเอาหน้า อย่ารักษา

ศิลปินวิมานนางฟ้า ดังที่ว่ามาแล้วนั้นเลย แต่จงรักษาศิลปินเพื่อ
การทำลายความเห็นแก่ตัวเถิด ที่เคยเห็นแก่ปากแก่ท้อง ก็จะมี
งตเสียได้ ที่เคยเห็นแก่ความสวยความงาม ความเอร็ดอร่อย
สนุกสนาน ก็จะมีงตเสียได้ ที่เคยเห็นแก่การตามใจตัวเอง ตามใจ
กิเลส ก็จะมีงตเสียได้

ศิลปินช่วยให้กายและวาจาบริสุทธิ์สะอาดปราศจากโทษ
ข้อนี้มีค่ายิ่งกว่าวิมานตั้งร้อยหลังพันหลัง คือว่าความสะอาด
ปราศจากโทษที่มีอยู่แล้ว ที่กายที่วาจานั้นแหละ มีราคาคุณค่า
เหลือที่จะตีราคาไหว จึงถือว่ามีค่ามากกว่าวิมานร้อยหลังพัน
หลัง ทำไมจึงไปเอาของโง่ๆ เหล่าๆ และเป็นของขาดทุนเช่น
นั้น ทำไมจึงไม่เอาสิ่งที่มีราคามากจนตีค่าไม่ได้นี้เล่า? ขอให้
ท่านทั้งหลายทุกคนที่จะรักษาศิลปินของตน ให้บริสุทธิ์ผุดผ่องเป็น
อริยกันตศิลปิน จงได้พยายามกระทำตามหลักที่ว่ามานี้เถิด

ศิลปิน ที่เรียก อริยกันตศิลปิน นั้น แปลว่าศิลปินชนิดที่เป็นที่
พอใจของพระอริยเจ้า เพราะฉะนั้นจะต้องระวังให้ดี มีศิลปินบาง
อย่างบางชนิดเป็นของจอมปลอม สกปรก ไม่เป็นที่พอใจของ
พระอริยเจ้า พระอริยเจ้าท่านเกลียดชัง รักษาศิลปินเอาไว้ รักษา

ศิลปะแลกสวรรค หรืออะไรทำนองนี้ พระอริยเจ้าท่านไม่ชอบใจ แต่ถ้าวรรณศิลป์เพื่อการจัดความเห็นแก่ตัว การจัดโทษทางกาย ทางวาจา ให้หมดจดจริงๆ แล้ว ท่านเรียกว่า อริยกันตศิลป์ คือ ศิลปินดีเป็นที่พอใจของพระอริยเจ้า จะเป็นศิลปินหาก็ได้ ศิลปินแปด กี่ดี ศิลปินสิบกี่ดี ศิลปิน ๒๒๗ กี่ดี ศิลปิน ๓๑๑ กี่ดี หรือเท่าไรก็ดี ล้วนแต่เป็นที่พอใจของพระอริยเจ้าได้ทั้งนั้น ถ้าหากว่าได้รับการรักษาไปโดย ทำนองนี้

เพราะฉะนั้น เราทุกคนจงทำการพิจารณา ขำระ ละเอียดถี่ถ้วนของตนให้สะอาดปราศจากความเศร้าหมอง ที่ เคยสกปรกจอมปลอมก็ให้กลายมาเป็นศิลปินบริสุทธิ์ผุดผ่องเป็นที่ ชอบใจของพระอริยเจ้า โดยหลักว่าจะกำจัดเสียซึ่งความเห็น แก่ตัวดังนี้เถิด จะเป็นการรักษาศิลป์ที่ถูก ที่ตรง ตามหลักของ พระพุทธศาสนา เป็นการทำดีโดยแท้จริง

ทีนี้ถ้าจะเจริญสมาธิวิปัสสนาหรือเจริญภาวนานั้น เล่า ก็อย่างเดียวกัน เขาจะต้องกระทำให้ถูกต้องความมุ่งหมาย ที่เกิดความสงบใจ รู้แจ้งเห็นจริง ทำลายกิเลสตัณหาเสียให้ ได้เท่านั้น อย่าได้ทำวิปัสสนาโดยหวังว่าจะดีจะเด่นกว่าคนอื่น

จะเป็นคนวิเศษ จะมีอำนาจปาฏิหาริย์ จะได้หน้าได้ตา ว่าเป็นคนทำอะไรได้มากกว่าคนอื่น ดังนี้ ถ้าทำดังนั้น ย่อมไม่สำเร็จ ประโยชน์ตามความมุ่งหมายของการเจริญภาวนาในพระพุทธศาสนา แต่จะเป็นการกระทำนอกกลุ่มนอกทาง นอกกริตนอกรอยของพระพุทธศาสนา เพราะมาทำวิปัสสนาหาลาภหาชื่อเสียงหาอำนาจดังกล่าวแล้ว ไม่ได้ทำวิปัสสนาเพื่อชำระกิเลส

แม้แต่จะทำวิปัสสนาเพราะความเขลา ความมกมายตามๆ กันไป ก็ยังใช้ไม่ได้เสียแล้ว เราจะต้องกระทำด้วยจิตใจอันแจ่มแจ้ง มองเห็นชัดเจนว่าทำเพื่อประโยชน์อันใด คือจะมองเห็นความทุกข์ที่กำลังเกิดขึ้นอยู่ เป็นตัวปัญหาเสียก่อน แล้วมุ่งหมายที่จะดับความทุกข์นั้น แล้วจึงทำวิปัสสนา การทำเช่นนี้จะสามารถดำเนินไปถูกต้องทางกำจัดความทุกข์นั้นๆ ได้จริง

โดยสรุปแล้ว การทำวิปัสสนาย่อมมุ่งหมายเป็นการขุดเกลาคความเห็นแก่ตัวอย่างเดียวกัน จึงทำวิปัสสนาเพื่อให้เห็นแจ้งว่า ถ้ามีวิชชาอุปาทานแล้วก็ยึดถือตัวกู ยึดถือของของกู ยึดถือความดีความเด่น ความมีความเป็น สारพัตอย่างที

ตัวต้องการ ล้วนแต่เป็นการเห็นแก่ตัวทั้งนั้น เพราะเหตุว่าหลง
สำคัญผิดเห็นอะไรๆ เป็นของน่าเอา น่าปรารถนา น่ายึดถือไป
หมด จึงไม่ได้เห็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตาเลย การเห็นแจ้งว่าสิ่ง
ทั้งหลายทั้งปวง เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา นั้นแหละ เป็น
วิปัสสนาชนิดที่จะขุดเกลากิเลสตัณหาซึ่งเป็นความเห็นแก่
ตัวได้สิ้นเชิง

ทั้งหมดที่แสดงมานี้ เป็นเครื่องชี้ให้เห็นได้ว่าถ้าจะ
ทำความดีในส่วนที่เป็นการให้ทานหรือรักษาศีล หรือการเจริญ
ภาวนาชนิดใดก็ตาม ต้องทำให้มีการเสียสละตัว คือไม่เห็นแก่ตัว
เป็นบาทฐานทั้งนั้น มุ่งหมายการทำลายความเห็นแก่ตัวทั้งนั้น
จึงจะเป็นการทำความดีได้โดยง่าย เป็นการทำความดีที่ถูกต้อง
ความดีที่แท้จริงต้องเป็นการทำลายความเห็นแก่ตัว ความดีที่
เอาเข้าตัวนั้นไม่เป็นความดีที่แท้จริง ยังจะเป็นความดีชั้นต้นๆ
เป็นความดีชั้นแรกๆ ที่เป็นการล่อให้ทำความดีในชั้นสูงขึ้นไป
เพราะฉะนั้น การทำความดีจะต้องมีความมุ่งหมายให้เป็น
ประโยชน์แก่ผู้อื่นไว้ส่วนหนึ่งเสมอ อย่าเอาแต่เข้าข้างตัวอย่าง
เดียว ถ้ามีปัญหาต้องให้คู่กันกับเมตตา คือมีความปรารถนา

ความเป็นมิตรในชีวิตทั้งหลายให้ทั่วๆ ไปหมด นี้จะทำให้จิตใจกว้างขวางไม่ได้เห็นแก่ตัว ถ้ามีแต่ปัญญาอย่างเดียวแล้วจะเห็นแก่ตัวจัด จะมีวิธีทำให้ตัวจัด และเป็นการทำลายตัวเองในที่สุดก็ได้ พระพุทธเจ้าท่านตรัสสอนให้มีเมตตาคู่กันไปกับปัญญาเสมอ ปัญญาจะควบคุมเมตตา เมตตาก็จะบังคับปัญญาไม่ให้เห็นแก่ตัว ดังนี้

เราจงตั้งจิตอธิษฐานในการที่จะเห็นแก่ผู้อื่น ซึ่งเป็นเพื่อนเกิด เพื่อนแก่ เพื่อนเจ็บ เพื่อนตาย ด้วยกัน ภาวนาถึงสัตว์ทั้งหลายเหล่านี้ไว้เป็นอารมณ์อยู่เสมอแล้ว ความเห็นแก่ตัวก็ยากที่จะเกิดขึ้นได้ จะให้ทานหรือจะรักษาศีลก็นึกถึงคนอื่น นึกถึงสัตว์อื่น การเจริญเมตตาภาวนานั้น ยิ่งเป็นการนึกถึงคนอื่นโดยสมบูรณ์ เมื่อกระทำอยู่โดยวิธีที่จะทำลายความเห็นแก่ตัวดังนี้แล้ว ก็เป็นการทำความดีที่สมบูรณ์ โดยไม่ต้องสงสัย

ความซวกั้ตาม ความดีก็ตาม ปรงูแต่ง ให้เวียนว่ายในวัฏสงสารไม่มีที่สิ้นสุด

...

ปัญหาข้อต่อไป ซึ่งเป็นปัญหาข้อที่ ๓ คือการทำจิตใจให้บริสุทธิ์ผุดผ่องนั้น เป็นของทีลึกละเอียดสุขุมจนพระพุทธรเจ้าเองท่านก็ตรัสว่า นี่ละเอียด นี่ประณีต นี่สุขุม ยากที่สัตว์ทั่วไปจะเข้าใจได้ ยากที่สัตว์ทั่วไปจะพอใจได้ แต่ถึงอย่างนั้น ก็มีใช้ว่าจะไม่มีใครเข้าใจหรือไม่มีใครพอใจเสียเลย ยังมีคนบางพวกที่มีฝ้าในดวงตาเบาบางคงจะพอใจบ้าง เพราะฉะนั้นจึงทรงสั่งสอนในธรรมะส่วนที่เป็นขั้นลึกลึนี้ไว้

คนทั่วไปย่อมหลงติดในความดีไม่รู้ว่าความดีนั้นยังไม่ใช่ที่สุดของความดับทุกข์ จึงได้มัวเมาในความดีจนถึงกับบ้าบุญหรือบ้าความดี ตกเป็นทาสของความดี เลยไม่ต้องนิพพานกัน ที่ว่าถ้าตกเป็นคนเมาบุญ หรือเป็นทาสของความดีแล้วไม่นิพพานนั้น อธิบายได้ง่ายๆ ตรงๆ ถ้ามัวเมาในความดีหรือบุญ ก็ต้องเวียนว่ายตายเกิด ไปตามอำนาจของความดีหรือบุญนั้น ไม่อาจจะดับสนิทหมดเชื้อเหลือไปได้เลย เมื่อไม่ดับสนิทหมดเชื้อเหลือมันก็ต้องเวียนว่ายไปในวัฏสงสาร คือไม่นิพพาน

...

ความชั่วก็เป็นเชื้อให้เวียนว่ายไปในทางชั่ว
ความดีก็เป็นเชื้อให้เวียนว่ายไปในทางที่ดี
ถ้าจะหยุดเวียนว่ายก็ต้องเลิกกันเสียให้หมด
ทั้งความชั่วและความดี มีจิตปล่อยวางสิ่งทั้งปวง

...

เพราะฉะนั้น ผู้ที่จะนิพพานหรือไม่เวียนว่ายในวัฏ-
สงสารนั้น จะต้องหมดสิ่งที่เป็นเชื้อที่เวียนว่าย ความชั่วก็เป็น
เชื้อให้เวียนว่ายไปในทางชั่ว ความดีก็เป็นเชื้อให้เวียนว่ายไปใน
ทางที่ดี ถ้าจะหยุดเวียนว่ายก็ต้องเลิกกันเสียให้หมด ทั้งความชั่ว
และความดี มีจิตปล่อยวางสิ่งทั้งปวง

พิจารณาให้เห็นว่าความชั่วก็ตาม ความดีก็ตาม เป็น
อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ไม่ยั่งยืนถาวรไปได้เลย และมีหน้าซ้ำยัง
ปรุ้งแต่งให้มีการเกิดใหม่ เวียนว่ายไปในภพใหม่ ไม่มีที่สิ้นสุด
เกิดแล้วก็ต้องแก่ ก็ต้องเจ็บ ต้องตาย ไม่ว่าจะเกิดชนิดไหน จึง
ไม่อยากเกิด อยากจะสิ้นสุดหยุดลงเพียงเท่านั้น ไม่ปรารถนาสิ่ง
ใดๆ ที่เป็นเหตุให้เวียนว่ายตายเกิด ทั้งในทางชั่วและทางดี

เมื่อมีจิตแจ่มใส มีปัญญามองเห็นการที่ความชั่วและ
ความดี บังคับให้คนต้องเวียนว่ายตายเกิดดังนี้แล้ว ก็สลัดเสีย
ทั้งความชั่วและความดี นี่แหละคือสิ่งที่เรียกว่ามีจิตหมดจด
จากเครื่องเศร้าหมองโดยประการทั้งปวง ไม่มีอะไรมาปรุ้งแต่ง
จิตใจอีกต่อไป ไม่มีอะไรมาเป็นเชื้อให้จิตเวียนว่ายตายเกิดอีก
ต่อไป สิ้นสุดหยุดลงแต่เพียงเท่านั้น ซึ่งเรียกว่า พระนิพพาน เป็น
ปัญหาที่ละเอียดประณีต จะต้องทำการศึกษาและปฏิบัติมาก

เป็นพิเศษจึงจะเข้าใจ และยังอาจจะเห็นอันตรายแก่บุคคลที่
เข้าใจผิดๆ ฤกษ์ๆ ในเรื่องนี้

เพราะฉะนั้นจะต้องระวังให้ดี กว่าจะมีความรู้ความ
เข้าใจในเรื่องนี้จะต้องศึกษาให้มากพอ อย่าประมาทนึกเดาเอา
เอง จะเป็นอันตรายในข้อที่ว่าละเสียทั้งความชั่วความดี เขาจะ
ต้องพิจารณาให้เห็นโทษของการเวียนว่ายตายเกิดเสียก่อน จึง
จะเข้าใจในการทำตนให้อยู่เหนืออำนาจของความดีได้

ถ้ามีความปรารถนาจะเข้าใจเรื่องนี้ก็ต้องอดุทธสาห์
พิจารณาโทษของความเวียนว่ายตายเกิดว่า ไม่ว่าจะเกิดเป็น
มนุษย์หรือเกิดเป็นเทวดา พรหม หรือเกิดชนิดไหนที่สูงที่สุด
อย่างไรก็ตาม ยังต้องมีความแก่ ความเจ็บ ความตาย ยังจะต้อง
ผจญกับการเปลี่ยนแปลงของสังขาร

เมื่อเป็นผู้เกลียดกลัวต่อความเกิด มีความเข้าใจชัดเจน
จริงๆ ในข้อนี้แล้ว ไม่ต้องกลัว เขาย่อมเบื่อหน่ายต่อสิ่งทั้งหลาย
เอง ย่อมไม่สร้างเหตุสร้างปัจจัยทั้งดีและทั้งชั่วเอง ย่อมจะมี
จิตใจหมดจดจากเครื่องเศร้าหมองโดยประการทั้งปวง เรียกว่า
เป็นผู้มีจิตใจให้หมดจดจากเครื่องเศร้าหมองได้จริง

ที่แท้เราเดือดร้อนอยู่ด้วยกิเลสตัณหา ของเราเอง

...

ดังที่ได้วิชันามาแล้วนี้ เป็นการชี้ให้เห็นว่าการกระทำ ทั้ง ๓ อย่าง คือการละความชั่วทั้งปวง การทำความดีให้เต็มพร้อม และการชำระจิตให้หมดจดจากความยึดถือทั้งความดีและความชั่วนี้ นี่แหละเป็นข้อปฏิบัติ เป็นหลักปฏิบัติ ที่จะทำให้เราต่อสู้กับความทุกข์ทั้งหลายได้ ไม่ว่าจะในโลกนี้หรือในโลกไหน ไม่ว่าจะในยุคนี้หรือในยุคไหน ไม่ว่าจะในสถานการณ์เช่นไร

ถ้าบุคคลใดปฏิบัติจนมีจิตใจปล่อยวางทั้งปวง ไม่ยึดถือสิ่งใดๆ เป็นของกู หรือเป็นตัวกูแล้ว บุคคลนั้นก็จะมีจิตใจอยู่เหนือโลก ไม่มีอะไรในโลกมาทำให้บุคคลนั้นเดือดร้อนหวั่นไหวไปตามได้ ถ้ายังยึดถือตัวตนหรือของตนอยู่แล้ว สิ่งทั้งหลายทั้งปวงในโลกก็จะเบียดเบียนย่ำยีบุคคลนั้น ให้มีความทุกข์ร้อนตลอดเวลา

เราจึงเห็นได้ว่าโลกุตตรธรรมในพุทธศาสนานี้เท่านั้น ที่จะทำสัตว์โลกทั้งหลายทั้งปวง ให้อยู่เหนือความทุกข์ให้เอาชนะ

ความทุกข์ได้ทุกชนิดทุกประการ ไม่ว่าจะในโลกนี้และในโลกไหน
ในโลกนี้เขารบฆ่าฟันกันและเราพลอยเดือดร้อนไปด้วย นี่เป็น
ของเล็กน้อยมาก ที่แท้เราเดือดร้อนอยู่ด้วยกิเลสตัณหาของ
เราเอง ทั้งกลางวันกลางคืน ทั้งหลับทั้งตื่นอยู่ ทำไมไม่สนใจ
กับความเดือดร้อนอันร้ายแรงนี้ ที่เผาผลาญอยู่โดยไม่รู้สึกรู้ตัว
แต่ไปสนใจกับเหตุการณ์ที่เขาพูดกันว่าน่ากลัวต่างๆ นานา แต่
ไม่เคยมาสักที แม้จะมาถึงก็นานๆ มาถึง แม้จะมาถึงเข้าจริงๆ
ก็ทำอันตรายแต่ทางกาย ไม่ทำอันตรายทางใจ

ถูกระเบิดตกลงมาทำอันตรายได้แต่ร่างกายของเรา แต่
ไม่สามารถทำลายคุณความดีของเรา ไม่สามารถทำอันตราย
จิตใจของเราที่ประกอบด้วยธรรม ส่วนกิเลสตัณหาที่มันทำลาย
เรา ทำลายคุณความดีของเรา ทำลายจิตใจของเรา สุขเพราะเราให้
เดือดร้อนอยู่ทั้งกลางวันและกลางคืน

ด้วยเหตุนี้เราจึงเห็นได้ว่าปัญหาเฉพาะหน้าที่เราจะ
ต้องประพฤติปฏิบัติกันจริงๆ นั้น ก็คือการทำลายกิเลสตัณหา
เสีย เพื่อจะได้ไม่มีความทุกข์ความร้อนโดยประการทั้งปวง
ไม่ว่าจะเป็นทุกข์ใหญ่ ทุกข์น้อย ทุกข์เวลานี้ หรือทุกข์ในเวลา

ไหน ทุกข์โลกนี้ หรือทุกข์โลกอื่น การทำเช่นนี้ เป็นการทำลาย
ทุกข์ได้สิ้นเชิง

ปัญหาเรื่องความยากจน ปัญหาเรื่องสงคราม เรื่อง
เศรษฐกิจ เรื่องต่างๆ นานาเหล่านั้นก็จะกลายเป็นของเล็ก
น้อยไม่มีน้ำหนัก ไม่มีความหมาย เพราะว่าเราได้รับสิ่งที่ดี ที่
ประเสริฐสุด คือกำจัดความทุกข์ได้สิ้นเชิง ชนิดที่อะไรๆ จะมา
ทำให้เราทุกข์ทุกข์ไม่ได้อีกต่อไป

ถ้ากิเลสและตัณหาไม่อาจทำให้เรามีความทุกข์ได้
แล้ว ลูกกระเบิดสักร้อยลูก พันลูก ก็ไม่อาจทำให้เรามีความทุกข์
ได้ เพราะเราละวางความยึดถือว่าตัวตน หรือของของตน
เสียได้แล้ว ไม่มีใครเกิด ใครแก่ ใครเจ็บ ใครตาย ไม่มีใครอยู่
ไม่มีสัตว์บุคคลตัวตน หรือของตน มีแต่จิตใจที่บริสุทธิ์สะอาด
สว่างไสวแจ่มแจ้ง สงบเย็น ประกอบอยู่ด้วยธรรมอยู่ตลอดเวลา
จนกระทั่งดับไป ไม่มีอะไรมากกว่านั้น ลูกกระเบิดจะตกลงมาสัก
กี่ร้อยลูก ก็พันลูก ก็ไม่อาจถูกจิตใจที่สะอาด สว่าง สงบ ได้เลย
จิตใจที่ประกอบอยู่ด้วยโลกุตตรธรรมนั้น ไม่มีอะไรทำ
อันตรายเบียดเบียนย่ำยีได้ เพราะโลกุตตรธรรมนั่นเอง เป็น

เครื่องป้องกันอัมคัคคีลลิตี จึงเห็นได้ว่า ธรรมะหรือพระศาสนา นั้นเป็นที่พึ่งได้จริง สมดังที่เราบัญญัติกันอยู่ทุกวันๆ ว่า ไม่มีที่พึ่งอื่นของเรา นอกจากพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ดังนี้

ควรที่เราจะได้พิจารณาให้เห็นความจริงข้อนี้ แล้ว มีศรัทธาปสาทะตั้งมั่นเลื่อมใสในพระรัตนตรัย ไม่ง่อนแง่น คลอนแคลน จนได้ชื่อว่าเป็นผู้มีกำลังอันเข้มแข็ง สามารถ บำเพ็ญศีลให้บริสุทธิ์ เป็นอริยกัณฑ์ศีล เพียงเท่านั้นท่านถือว่าเป็น โสตาปัตตียังคะ คือนิमितเครื่องหมายของบุคคลผู้เป็นโสดาบัน เป็นผู้ถึงกระแสแห่งพระนิพพาน มีพระนิพพานเป็นเครื่องดับ ทุกข์สิ้นเชิง เป็นที่ไปในเบื้องหน้าโดยแน่นอน

เพราะฉะนั้น ขอให้เราทุกคนจงตั้งอกตั้งใจ เสียสละ การเป็นทาสของความสุขทางวัตถุโดยสิ้นเชิง แล้วทำการพิจารณาให้เห็นความจริงในพระพุทธศาสนา โดยนัยยะที่ได้กล่าวมาตั้งแต่ต้นจนอวสาน ทำตนให้ได้รับประโยชน์จาก พระพุทธศาสนา ในยุคที่เขาสมมติว่าเป็นกึ่งพุทธกาล และตน มีโชคที่ได้เกิดมากับเขาด้วยคนหนึ่งแล้ว ก็จงทำตนให้ได้รับ ประโยชน์สมควรแก่การปฏิบัติของตน ให้ได้มีปิติปราโมทย์ว่า

เราได้รับสิ่งที่ดีที่สุด ที่มนุษย์เราจะพึงได้รับ ไม่เสียสิ่งที่เกิดมา
เป็นมนุษย์ และพบพระพุทธศาสนาเลย

ธรรมเทศนา สมควรแก่เวลา เอวัง ก็มีด้วยประการฉะนี้.

...

ถ้าบุคคลใดปฏิบัติจนมีจิตใจปล่อยวางทั้งปวง
ไม่ยึดถือสิ่งใดๆ เป็นของกู หรือเป็นตัวกูแล้ว
บุคคลนั้นก็มึจิตใจอยู่เหนือโลก
ไม่มีอะไรในโลกมาทำให้บุคคลนั้นเดือดร้อน
หวั่นไหวไปตามได้

...

ใบสมัครสมาชิกธรรมะใกล้มือ

ข้อมูลสมาชิก

ชื่อ นามสกุล

โทรศัพท์ อีเมล

มีความประสงค์บอกรับเป็นสมาชิกหนังสือธรรมะใกล้มือ

สมัครใหม่ ต่ออายุสมาชิก สมาชิกอุปถัมภ์ แบบระบุองค์กร

สมาชิกอุปถัมภ์ แบบไม่ระบุองค์กร ตามแต่มูลนิธิฯ จัดสรร

๑ ปี (๑๒ เล่ม) ๑๘๐ บาท ปี (..... เล่ม) บาท

ต้องการรับหนังสือตั้งแต่ฉบับ เดือน ปี

ที่อยู่สำหรับจัดส่ง

ผู้รับ

ที่อยู่

.....

..... โทรศัพท์

สมทบการผลิต

ณ สโมสรธรรมทาน จำนวน บาท

โอนเงิน จำนวน บาท

เข้าบัญชี มูลนิธิหอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ

ประเภท ออมทรัพย์ เลขที่ ๑๑๑-๒-๙๖๒๙๕-๘

ธนาคาร ไทยพาณิชย์ สาขา สำนักรัชโยธิน

พร้อมส่งหลักฐานการโอนเงินมาทาง

ไปรษณีย์ : จำหน่ายของถึง สโมสรธรรมทาน (สมัครสมาชิกธรรมะใกล้มือ)

มูลนิธิหอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ สวรรค์เบญจทิศ

ถ.นิคมรถไฟสาย๒ แขวงจตุจักร เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐

โทรสาร : ๐-๒๙๓๖-๒๖๘๕ อีเมล : bookclub@bia.or.th

กล้องข้อความ : www.facebook.com/bookclub.bia

อื่น ๆ (ระบุ) :

ถ้ากิเลสและตัณหาไม่อาจทำให้
เรามีความทุกข์ได้แล้ว ลูกกระเบิด
สักร้อยลูก พันลูก ก็ไม่อาจทำให้
เรามีความทุกข์ได้ ...

ธรรมะใกล้มือ

BA

ISBN 978-616-7574-62-2

